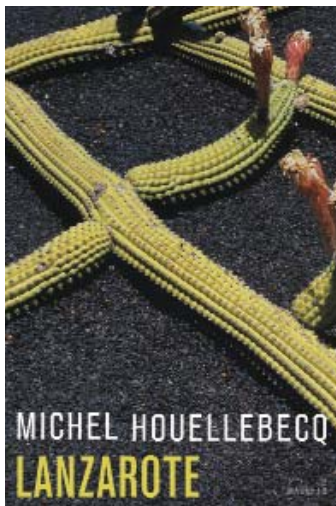

A saját elveivel is szembekerülő sztáríró

Michel Houellebecq írásművészete kapcsán a következő kérdések merülnek fel: Hangozhatnak-e el politikailag inkorrekt, fasiszta kijelentések egy főhős szájából? Azok mennyiben azonosíthatók a közszereplőként is funkcionáló szerző véleményével? Lehet-e nőkről mint szexuális tárgyakról írni a feminizmus után? Plagizálható-e a szabad felhasználású Wikipedia? Bret Easton Ellis nyomdokain járó unikum irodalommal van dolgunk, vagy csupán a silány lektűrírók egyike Houellebecq? A posztmodern irodalom popularizálásáról van szó (vagyis arról, hogy a tömegszerűség számos nyelvi és narrációs játékát kiaknázva a tágas olvasóközönsséggel, s nem a szakmai-szellemi elittel kíván kommunikálni), vagy Houellebecq egy totális blöff?

A XX. Budapesti Nemzetközi Könyvfesztivál díszvendége lesz a francia „enfant terrible”, a botrányhős Houellebecq. A kritikát és közönséget megosztó művész regényei kiválóan teljesítenek a nemzetközi könyvpiacra, közel negyven nyelven olvasható művei (verskötetek, regények, esszék, novellák) olyan modern vezértémákat szólatatnak meg, mint a nyugati társadalmak haldoklása és a fajegészségtan, a délkelet-ázsiai szexturizmus és a pornográfia, az atomizált családok vagy az iszlám értelmezése Európában. *A térkép és a táj* című ötödik regénye, megbotránkozást keltve ugyan, de elnyerte a legrangosabb francia irodalmi elismerésként számon tartott Goncourt-díjat. Magyarra Tótfalusi Ágnes ültette át regényeit.

Michel Houellebecq 1956-ban vagy 1958-ban (mást mond ő, mást életrajzírói), de bizonyosan Michel Thomas néven született Franciaország tengerentúli megyéjében, Réunion szigetén. Szülei a gyerekevelést az algériai nagymamára bízták, akinek a lánykori nevét vette fel írói névként Michel Thomas. Önletrajzi utalásnak tekinthető műveiben a szülői szeretetlenség, a nagyanya mint nevelő jelenléte, a bentlakás a meaux-i gimnáziumban, az Írországból töltött év, vagy a válás szomorú tanulságai és a depresszió. Az önletrajzi olvasattal azonban óvatossá kell lenni, éppen Houellebecq karikírozza ki ezt a megközelítést. *A térkép és a táj* című regényében szerepeltet egy Michel Houellebecq nevű, nevetségességig számalmas, nehézkes, alkoholista, saját elveivel is szembekerülő sztáríró. *A csúcson* című harmadik regényének megjelenése óta a regényvilágát illető gyakori jelzők: provokatív, pornografikus, médiaéhes, antiutopisztikus, naturalisztikus, depresszív. Megjelenése után iszlám fundamentalisták halálos ítéletet mondtak a szerzőre.

A kötet egy neurózisba hajló, letargikus-apatikus, depresszív hős életének a fel- és leívelését mutatja be, akinek aktuális élethelyzetéhez kapcsolódó hangulati ingadozásai szókincsén, olvasmányain keresztül is végigkövethetők. Camus *Közönyét* idézi a kíméletlen kezdőmondat, a holt szülő barátainak zavaró megjelenése virrasz-

táskor, az apatikus hangulat. Az emberekhez szinte egyedül önkielégítő szexuális vágyán keresztül kötődő hős tipikus houellebecq-i megtisztulási folyamaton megy keresztül: szerelmes lesz egy kedves, okos, szabad szellemű, a gruppen szextől sem elzárkózó nőbe, akivel a közös, bőven részletezett szexuális kalandokon túl a szerelem érzését is megtapasztalja.

Az *Elemi részecskék*ben a duplikált hősök alapállása hasonló: Michel és Bruno apatikus és neurotikus hősök, az előbbi aszexuális, az utóbbi perverzítés a pedofíliáig terjed, amiért azonban a houellebecq-i világban nem jár lincselés. Vagy talán mégis, mert a nyugati létmód érzéketlenségben tengődő hősei előtti egyetlen kilábalási lehetőség, a szerelem, bár itt is csak annyira lesz boldog, mint Poe *Annabel Lee* című versében. A boldogtalanság *A térkép és a táj*ban is tematizálódik, majd az *Egy sziget lehetőségében* általános formát ölt: a fennálló kilátástalanság nem az egyén problémája – az emberi faj kerül veszélybe.

A térkép és a táj című könyvben számos korábbi, dogmatikus gondolatsor visszaköszön, azonban a hangsúly a nyugati ember boldogtalanságáról a reprezentáció és a művészet válságára helyeződik. Oscar Wilde alkotása, a *Dorian Gray arcképe* jut eszünkbe a felütsérről, bár a tekintet iránya megváltozik: Wilde-nál először az élő embert, s csak később pillantjuk meg a képet, míg Houellebecq elhitheti velük, hogy amit látunk, az a valóság, majd nagyjítja a látószöveget, és rájövünk, hogy az első két szereplő csak egy festmény alakjai.

Összességében elmondhatjuk: Houellebecq-et veszik, akadémiákon foglalkoznak naturalizmusával – egy irodalmi celebról van szó, akinek minden rezdülését médiafigyelem kíséri. Izgalmas provokatőr, aki úgy játszik fikcióval és realitással, hogy még egy iszlám turizmusfejlesztésről szóló tanulmányban is idézik, facebookos rajongója pedig a gruppen szexet is kedvelő nők ábrázolásának valószerűségét kéri számon rajta.